

Uchwała nr 2/2025
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 6 października 2025 r.

w sprawie stanowiska Polskiej Rady Języka Migowego dotyczącego projektu ustawy o zmianie ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się oraz niektórych innych ustaw wraz z uzasadnieniem.

Na podstawie § 5 ust. 1 Zarządzenia nr 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie sposobu i trybu działania Polskiej Rady Języka Migowego (Dz.Urz. MPiPS z 2012 poz. 4) uchwała się, co następuje:

§ 1

Polska Rada Języka Migowego sformułowała i przyjęła stanowisko będące projektem ustawy o zmianie ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się oraz niektórych innych ustaw wraz z uzasadnieniem stanowiący załącznik nr 1.

§2

Rada przekazuje ww. stanowisko Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, zwracając się z wnioskiem o przekazanie projektu do dalszych prac zmierzających do jego przyjęcia.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca
Polskiej Rady Języka Migowego
Małgorzata Talipska

M. TALIPSKA

USTAWA

z dnia r.

o zmianie ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się oraz niektórych innych ustaw

Lp.	Proponowana zmiana	uzasadnienie
1.) 1) w tytule ustawy ogólne określenie przedmiotu ustawy otrzymuje brzmienie: „o polskim języku migowym i innych środkach komunikowania się”	<p>Zmiana tytułu ustawy z „ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się” na „ustawę o polskim języku migowym i innych środkach komunikowania się” ma charakter zarówno systemowy, jak i symboliczny.</p> <p>Podkreślenie statusu polskiego języka migowego jako pełnoprawnego języka.</p> <p>Dodanie określenia „polski” w odniesieniu do języka migowego służy formalnemu i społecznemu uznaniu PJM jako odrębnego języka naturalnego, z unikalną gramatyką, składnią i historią, wykorzystywanego przez społeczność Głuchych w Polsce. Takie ujęcie wzmacnia jego status jako elementu dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej Polskiej, co znajduje wyraz w przepisach projektowanej nowelizacji.</p> <p>Zgodność z tożsamością kulturową społeczności Głuchych.</p> <p>Wprowadzenie „polskiego języka migowego” do tytułu ustawy odzwierciedla społecznie i kulturowo ugruntowaną tożsamość Głuchych Polaków, którzy postrzegają PJM nie jako jedynie narzędzie komunikacji alternatywnej, lecz jako swój język ojczysty i nośnik tożsamości zbiorowej.</p> <p>Precyzja legislacyjna i terminologiczna.</p> <p>Użycie pełnej nazwy „polski język migowy” zwiększa przejrzystość i precyzję ustawy, eliminując niejasność, która mogłaby wynikać z ogólnego określenia „język migowy”. Termin</p>	

		<p>ten może bowiem odnosić się do wielu różnych narodowych języków migowych (np. ASL, BSL, LSF), które różnią się między sobą również istotnie jak język polski od języka niemieckiego.</p> <p>Uznanie aspiracji społecznych i postulatów środowiska Głuchych.</p> <p>Zmiana odpowiada długoartykułowemu postulatowi społeczności Głuchych w Polsce, która od lat zabiega o formalne uznanie PJM jako języka narodowego i urzędowego. Umieszczenie go w tytule ustawy stanowi wyraz szacunku i realnego uwzględnienia ich głosu w procesie legislacyjnym.</p>
2.	<p>2) w art. 1</p> <p>A) ust. 1, 2 oraz 4 otrzymują brzmienie:</p> <p>1) korzystania przez osoby uprawnione ze wsparcia osoby przybranej w kontaktach z podmiotami, o których mowa w Art. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;</p> <p>2) obsługi osób uprawnionych w kontaktach z podmiotami, o których mowa w Art. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;</p> <p>4) monitorowania sytuacji osób głuchych oraz rozwiązań wspierających komunikowanie się i dostęp do nich;</p> <p>B)</p> <p>po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu</p> <p>5) ochrony polskiego języka migowego;</p>	<p>A) Proponowana zmiana ma na celu usystematyzowanie obowiązujących rozwiązań oraz zwiększenie dostępności dla osób uprawnionych poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do realizacji tych obowiązków. Zakres regulacji zostaje dostosowany do rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w której obowiązkowi w tym zakresie obejmują nie tylko organy administracji publicznej, lecz również inne instytucje wykonujące zadania publiczne. Dotychczasowa ustawa ograniczała krąg zobowiązanych podmiotów wyłącznie do organów administracji publicznej, co skutkowało brakiem jednolitego standardu dostępności.</p> <p>Wprowadzenie przepisu dotyczącego monitorowania sytuacji osób głuchych oraz rozwiązań wspierających komunikowanie się i dostęp do nich ma na celu zapewnienie rzetelnej informacji o potrzebach tej grupy społecznej, w tym w kontekście narodowych spisów powszechnych. Dotychczas polski język migowy był w nich marginalizowany, co uniemożliwiało pełne uwzględnienie osób głuchych i dokładne odzwierciedlenie ich liczby. Proponowane rozwiązanie pozwoli na systematyczne gromadzenie danych, umożliwiające planowanie działań wspierających komunikację i dostępność, a także zapewni, że osoby głuche będą traktowane na równi z użytkownikami innych języków mniejszości narodowych i etnicznych.</p>

	<p>B) Propozycja ma na celu wyraźne podkreślenie konstytucyjnej zasady ochrony języka jako dobra kulturowego oraz zapewnienie właściwego statusu prawnego polskiemu językowi migowemu. Proponowane rozwiązanie wzmacnia rangę języka migowego jako pełnoprawnego środka komunikacji, a tym samym sprzyja realizacji prawa osób głuchych do uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i publicznym na zasadzie równości. Regulacja ta stanowi również wykonanie zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.</p>
<p>3)</p> <p>W Art. 3:</p> <p>a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:</p> <p>1) osobie przybranej - należy przez to rozumieć osobę, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i udzielenia jej wsparcia w załatwieniu spraw przed podmiotem zobowiązanym;</p> <p>b) pkt 2 otrzymuje brzmienie: polskim języku migowym (PJM) - należy przez to rozumieć naturalny, wizualno-przestrzenny język komunikowania się osób głuchych</p> <p>c) pkt 3 otrzymuje brzmienie:</p> <p>„3) systemie językowo-migowym (SJM) – należy przez to rozumieć środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym znaki PJM wspierają wypowiedź foniczną;”</p> <p>d) pkt 4 otrzymuje brzmienie:</p> <p>„4) sposobach komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) - należy przez to rozumieć podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, obejmujący przekaz komunikatów wspierających te osoby w poruszaniu się i orientacji przestrzennej, jak również transliteracyjne i migowe sposoby porozumiewania się, w których sposób przekazu</p>	<p>Proponowana zmiana w odniesieniu do osoby przybranej ujednoliciła na gruncie całej ustawy zakres regulacji zostaje dostosowany do rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,</p> <p>W odniesieniu do definicji polskiego języka migowego (PJM) proponowana zmiana ma na celu jej ujednolicenie zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełnienia wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze, przy czym nowa definicja lepiej odzwierciedla rzeczywiste potrzeby użytkowników PJM, wskazując jednocześnie, kim są pierwotni, naturalni użytkownicy języka.</p> <p>Proponowana definicja SJM lepiej odzwierciedla rzeczywistość sytuacji niż definicja obowiązująca dotychczas, która sugerowała, że jest to podstawowy, w odbiorze społecznym najważniejszy sposób komunikowania się. Uwagi takie były wielokrotnie zgłaszane przez społeczność osób głuchych oraz jej otoczenie. W rzeczywistości SJM obejmuje wybrane i zunifikowane znaki PJM, które należy „wypowiedzieć” ręcznie przy jednoczesnym artykulowaniu słów w języku polskim. Zawiera również nieliczną część znaków utworzonych w celu odzworowania ekwiwalentów występujących wyłącznie w języku polskim, co umożliwia ich jednoczesne wypowiedzenie foniczne – będące podstawą funkcjonowania SJM.</p>

komunikatu jest dostosowany do potrzeb wynikających z łącznego występowania dysfunkcji narządu słuchu i wzroku oraz okoliczności, w których przebiega proces komunikacji."

e) w lit. e średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. f i g oraz h w brzmieniu:

"f) stacjonarnie i przenośnie urządzenia wspomagające słyszenie;"

g) pisemną komunikację bezpośrednią w formie wskazanej przez osobę uprawnioną"

h) zdalnym dostępem online do usługi tłumacza PJM

f) Uchyła się pkt 6-8

g). Dodaje się pkt 6 i 7 w brzmieniu:

"6) Notatkerze należy przez to rozumieć osobę świadcząca usługi wsparcia komunikacyjnego dla osób uprawnionych poprzez sporządzanie tekstu w czasie rzeczywistym z odsłuchu, z wykorzystaniem narzędzi umożliwiających szybkie i precyzyjne zapisywanie wypowiedzi ustnych w formie pisemnej lub za pomocą innych metod zapewniających równoważny efekt oraz odczytywanie wypowiedzi pisemnych osób uprawnionych";

7) Asystencie komunikacyjnym osoby głuchej i słabosłyszącej należy przez to rozumieć osobę zapewniającą wsparcie w nawiązywaniu i prowadzeniu komunikacji w polskim języku migowym lub innych środkach komunikowania się między osobą głuchą a osobą słyszącą, w tym w szczególności w kontaktach z organami administracji publicznej i podmiotami realizującymi zadania publiczne, nieświadcząca w danej chwili usługi tłumaczenia polskiego języka migowego ani tłumacza-przewodnika..;

W odniesieniu do SKOBN proponowana definicja została zaktualizowana, ponieważ istnieje konieczność rozróżnienia sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych w zależności od ich indywidualnego funkcjonowania, uwzględniającego kolejność i wiek utraty poszczególnych zmysłów, pierwotny sposób komunikacji oraz sposób komunikowania się w chwili obecnej.

W odniesieniu do urzędzeń wspomagających słyszenie, takich jak systemy FM czy pętle indukcyjne, stanowi ujednolicenie regulacji z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, co zapewni spójność przepisów i ułatwi ich stosowanie.

W odniesieniu do komunikacji bezpośredniej w formie wskazanej przez osobę uprawnioną, proponowane rozwiązanie uwzględnia sytuację, w których osoba nie chce powoływać osoby trzeciej lub nie zna PJM, a mimo to potrzebuje wsparcia w kontaktach z instytucjami lub specjalistami. Dotychczas takie osoby, idąc do lekarza, zmuszone były do komunikacji pisemnej – na kartce lub komputerze – i w wielu przypadkach, po przedstawieniu objawów w formie pisemnej (część osób mogła je również przedstawić ustnie), otrzymywały jedynie receptę, bez informacji o rozpoznanej chorobie. Przykładem proponowanego rozwiązania jest umożliwienie samodzielnej komunikacji z lekarzem w formie pisemnej – na kartce, laptopie lub tablecie – niezależnie od przyczyn wyboru tej formy kontaktu. Regulacja ta może również obejmować warunki umożliwiające komunikację osób słabosłyszących w osobnym pomieszczeniu, gdy w standardowym pomieszczeniu występują niesprzyjające warunki akustyczne. Zapis ten ma dodatkowo zapewnić możliwość bezkosztowego dostosowania się do formy komunikacji wymaganej przez osobę uprawnioną, zgodnie z jej preferencjami, tak aby mogła ona skutecznie egzekwować swoje prawo do wybranej formy kontaktu, niezależnie od tego, że obecnie lekarz często wymaga obecności tłumacza, co jest prawem, a nie obowiązkiem osoby uprawnionej.

W odniesieniu do zdalnego dostępu do tłumacza PJM stanowi ujednolicenie regulacji z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, co zapewni spójność przepisów i ułatwi ich stosowanie.

Uchylenie pkt 6-8 stanowi ujednolicenie regulacji z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, co zapewni spójność przepisów i ułatwi ich stosowanie.

W odniesieniu do funkcji Notatker. Obecnie przepisy ustawy nie zapewniają pełnego dostępu osobom niesłyszącym oraz słabosłyszącym nieznającym PJM, gdyż brak jest regulacji dotyczących dostępu do napisów na żywo. Ponadto osoby głuche korzystające z tłumacza nie mogą jednocześnie prowadzić notatek, gdyż wymagałoby to równoczesnego obserwowania tłumacza, odbioru komunikatu, jego przetłumaczenia na język polski, skierowania uwagi na miejsce notowania (notes/laptop) i zapisania informacji – co w praktyce jest niemożliwe do wykonania w tym samym czasie.

Proponowane wprowadzenie funkcji Notatker ma na celu dostosowanie wsparcia do indywidualnych preferencji osoby uprawnionej. Do jego zadań należy m.in.: notowanie tego, co jest wypowiedziane; odczytywanie na głos wypowiedzi osoby głuchej zapisanych dla innych uczestników; tworzenie napisów na żywo oraz sporządzanie notatek ze spotkań. Warto podkreślić, że w niektórych sytuacjach konieczne może być zapewnienie jednoczesnej obecności tłumaczy i asystentów, np. podczas wykładów akademickich, gdzie osoba głucha musi równocześnie odbierać komunikat w swoim języku, uczestniczyć w zajęciach oraz mieć dostęp do notatek w języku pisanym, co jest istotne m.in. w kontekście terminologii wykorzystywanej na egzaminach pisemnych.

W odniesieniu do asystenta komunikacyjnego to funkcja ta odpowiada realnym potrzebom społeczności Głuchych i słabosłyszących, które nie zawsze prowadzą się wyłącznie do konieczności profesjonalnego przekładu językowego. W praktyce wiele osób posługuje się formami pośrednimi

pomiędzy PJM a językiem polskim fonicznym (np. system językowo-migowy, hybryda językowa), a ich potrzeby komunikacyjne obejmują nie tylko tłumaczenie, ale również wsparcie w rozumieniu, formułowaniu wypowiedzi oraz adaptowaniu komunikatów do indywidualnych kompetencji językowych.

Ponadto, obowiązek dostępności tłumaczy certyfikowanych, bez możliwości odmowy wykonania tłumaczenia, może doprowadzić do ograniczenia liczby aktywnych tłumaczy, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, gdzie tłumaczenie PJM często nie jest głównym zajęciem zawodowym.

Wprowadzenie funkcji asystenta komunikacji pozwoli z jednej strony odciążać tłumaczy, a z drugiej — zapewnić osobom głuchym i słabosłyszącym realne wsparcie w codziennej komunikacji, tam gdzie pełne tłumaczenie nie jest konieczne.

Warto zaznaczyć, że podobne rozwiązanie jest już stosowane w wielu krajach europejskich, które skutecznie integrują asystentów komunikacji w systemy wsparcia osób z niepełnosprawnościami. W Norwegii oraz Szwecji osoby głuche i słabosłyszące mogą korzystać z pomocy asystentów komunikacyjnych, którzy wspierają ich w różnych codziennych sytuacjach, takich jak załatwianie spraw urzędowych, edukacja czy dostęp do usług medycznych. Asystenci ci nie tylko pomagają w tłumaczeniu, ale także w adaptowaniu komunikacji, by była ona jak najbardziej zrozumiała dla osoby z problemami słuchowymi.

W Niemczech z kolei system wsparcia obejmuje szeroki wachlarz usług, w tym specjalistyczne wsparcie komunikacyjne w sytuacjach społecznych i zawodowych, zapewniając osobom głuchym i słabosłyszącym dostęp do życia publicznego w sposób, który nie opiera się wyłącznie na tłumaczeniu języka migowego.

Zastosowanie podobnego modelu w Polsce, poprzez wprowadzenie asystentów komunikacyjnych do katalogu usług, pozwoliłoby na bardziej elastyczne i kompleksowe podejście do

	<p>wsparcia osób głuchych i słabosłyszących, co przyczyniłoby się do ich pełniejszej integracji w społeczeństwie oraz lepszego dostępu do usług publicznych.</p> <p>Włączenie asystenta komunikacji do katalogu usług zapewni większą elastyczność systemu wsparcia, poprawi dostępność usług komunikacyjnych w całym kraju i dostosuje rozwiązania prawne do faktycznych potrzeb odbiorców.</p>
<p>W odniesieniu do art. 3a. Proponowana definicja została zaktualizowana, ponieważ istnieje konieczność rozróżnienia sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych w zależności od ich indywidualnego funkcjonowania, uwzględniającego kolejność i wiek utraty poszczególnych zmysłów, pierwotny sposób komunikacji oraz sposób komunikowania się w chwili obecnej.</p> <p>W odniesieniu do art. 3b. Przepis ten ustanawia ramy prawne dla kompleksowej ochrony Polskiego Języka Migowego (PJM) jako języka naturalnego społeczności Głuchych w Polsce oraz jako elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej Polskiej. Stanowi on realizację konstytucyjnych zobowiązań państwa do ochrony tożsamości kulturowej i językowej grup mniejszościowych oraz implementację standardów wynikających z międzynarodowych aktów prawnych, m.in. Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami (art. 21 i 24) oraz Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.</p> <p>1. Uznanie PJM jako dziedzictwa kulturowego RP</p> <p>Ujęcie PJM w kategorii dziedzictwa kulturowego to wyraz uznania jego roli jako nosnika kultury, historii, tożsamości i wspólnotowości społeczności Głuchych. PJM nie jest jedynie narzędziem komunikacji — stanowi podstawę życia społecznego, edukacji, twórczości artystycznej i przekazu międzypokoleniowego. Państwo polskie, jako depozytariusz</p>	<p>4)</p> <p>Po art. 3 dodaje się art. 3a i 3b w brzmieniu:</p> <p>„Art. 3a. Sposobami komunikowania się w ramach SKOGN są:</p> <p>1) sposoby przewodnictwa wspierające osoby głuchoniewidome w poruszaniu się i orientacji przestrzennej;</p> <p>2) sposoby migowe oznaczające PJM i SJM, odbierane za pomocą możliwości widzenia oraz za pomocą dotyku;</p> <p>3) sposoby transliteracyjne:</p> <p>a) alfabet palcowy odbierany za pomocą dotyku oraz posiadanych możliwości widzenia,</p> <p>b) alfabet Lorma i inne alfabety punktowe przekazywane za pomocą dotyku,</p> <p>c) techniki kreślenia liter na dłoni,</p> <p>d) techniki komunikowania się oparte na wykorzystaniu pisma, w tym zapisu treści komunikatów dokonywanych w czasie rzeczywistym i udostępnionych za pośrednictwem alfabetu Braille'a, alfabetu Moona, druku</p>

oraz komunikatów wyświetlanych w sposób uwzględniający możliwości osoby uprawnionej,

e) inne techniki komunikowania się uwzględniające posiadane możliwości wzrokowo-słuchowe, a także wykorzystujące urządzenia wspomagające słyszenie.

Art. 3b. Polski język migowy (PJM) podlega ochronie prawnej jako element dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej Polskiej przez wszystkie organy władzy publicznej oraz instytucje i organizacje uczestniczące w życiu publicznym.

1) Ochrona PJM w szczególności polega na:

a. dbaniu o poprawne używanie języka i doskonaleniu sprawności językowej jego użytkowników oraz stwarzaniu warunków do właściwego rozwoju języka jako narzędzia międzyludzkiej komunikacji;

b. edukacji dzieci i młodzieży głuchej i słabosłyszącej w modelu dwujęzycznym, który zakłada równoległe stosowanie PJM oraz języka polskiego jako języka drugiego, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i językowych uczniów;

c. szerzeniu wiedzy o PJM i jego roli w kulturze;

d. upowszechnianiu szacunku wobec PJM oraz przeciwdziałaniu jego zanikowi;

e. promocji polskiego języka migowego w społeczeństwie;

f. przeprowadzanie reprezentatywnych badań statystycznych, ilościowych i jakościowych społecznych dotyczących polskiego języka migowego (PJM) oraz społeczności osób Głuchych, obejmujących w szczególności:

dziedzictwa narodowego, ma obowiązek chronić, rozwijać i promować ten język.

2. Zakres ochrony

W art. 3b określono konkretne środki ochrony, które nie mają charakteru wyłącznie deklaratywnego, lecz przekładają się na realne działania publiczne, m.in.:

- dbanie o poprawność i rozwój języka, co wiąże się z tworzeniem standardów PJM, wspieraniem tłumaczy, materiałów dydaktycznych i zasobów cyfrowych;
- edukację w modelu dwujęzycznym, która zakłada równoległą obecność PJM i języka polskiego w procesie dydaktycznym, zapewniając dzieciom Głuchym edukację w ich naturalnym języku;
- promocję i szerzenie wiedzy o PJM, co wspiera akceptację społeczną i eliminuje stereotypy;
- przeciwdziałanie zanikowi języka, który — podobnie jak inne języki mniejszościowe — narażony jest na marginalizację i utratę użytkowników w wyniku braku systemowych rozwiązań.

3. Wprowadzenie obowiązku badań i monitoringu polityk publicznych

Jednym z hawatorskich zapisów art. 3b jest nałożenie na państwo obowiązku systematycznego prowadzenia badań dotyczących PJM i społeczności Głuchych. Badania te mają charakter:

- statystyczny i jakościowy,
- obejmują sytuację społeczną, demograficzną, zawodową i kulturową osób Głuchych,
- służą ocenie skuteczności polityk publicznych,
- muszą być publicznie udostępniane w terminie 6 miesięcy od zakończenia.

Włączenie PJM do spisów powszechnych i narodowych służy zwiększeniu widzialności społeczności Głuchych i lepszemu

	<p>1. Sytuację, społeczną, ekonomiczną, demograficzną, edukacyjną, zawodową i kulturową społeczności Głuchych;</p> <p>2. ocenę skuteczności dotychczasowych polityk publicznych w zakresie ochrony PJM, a także publiczne udostępnianie wyników tych badań w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie 6 miesięcy od ich zakończenia, tak aby służyły one kształtowaniu i realizacji programów ochrony polskiego języka migowego jako niematerialnego dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>3. Spisy powszechnie i narodowe.</p>	<p>planowaniu polityk publicznych — na wzór rozwiązań przyjętych w odniesieniu do języka kaszubskiego, śląskiego czy mniejszości narodowych i etnicznych.</p> <p>4. Obowiązek instytucjonalny i systemowy</p> <p>Zgodnie z art. 3b ust. 1 i 2, do ochrony PJM zobowiązane są wszystkie organy władzy publicznej oraz instytucje i organizacje uczestniczące w życiu publicznym. Ma to na celu włączenie PJM do polityki publicznej nie tylko w obszarze edukacji, lecz także administracji, kultury, rynku pracy, zdrowia i cyfryzacji.</p>
5.	<p>5)</p> <p>Art. 6 otrzymuje brzmienie:</p> <p>"Art. 6. Przepisy ustawy są realizowane przez podmioty, o których mowa w Art. 3 ustawy z 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zwane dalej "podmiotami zobowiązanymi"</p>	<p>Proponowana zmiana ma na celu usystematyzowanie obowiązków związanych oraz zwiększenie dostępności dla osób uprawnionych poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do realizacji tych obowiązków. Zakres regulacji zostaje dostosowany do rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w której obowiązki w tym zakresie obejmują nie tylko organy administracji publicznej, lecz również inne instytucje wykonujące zadania publiczne. Dotychczasowa ustawa ograniczała krąg zobowiązanych podmiotów wyłącznie do organów administracji publicznej, co skutkowało brakiem jednolitego standardu dostępności.</p>
6.	<p>6)</p> <p>Art. 7 ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:</p> <p>„2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, może być ograniczone wyłącznie ze względu na zasady określone w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 632, z późn. zm)).</p>	<p>Aktualizacja Dziennika Ustaw.</p> <p>Usunięcie SJM, gdyż usługa tłumacza SJM zostaje wycofana.</p>

	<p>3. W przypadku skorzystania przez osoby uprawnione z prawa, o którym mowa w ust. 1, podmioty zobowiązane nie mogą wymagać przedstawienia dokumentów potwierdzających kompetencje w zakresie tłumaczenia polskiego języka migowego lub innych środków komunikowania się przez osoby przybrane.⁵</p>	
7.	<p>7) Art. 9. przyjmuje brzmienie: 1. Podmioty zobowiązane mają obowiązek udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się. 2. Za usługę, o której mowa w ust. 1, należy rozumieć w szczególności wykorzystanie środków wspierających komunikowanie się. 3. Podmiot zobowiązany upowszechnia informacje o usłudze, o której mowa w ust. 2. 4. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, jest realizowany w sposób powszechnie przyjęty, w szczególności w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych podmiotu zobowiązanego i w miejscach publicznie dostępnych w tym organie.</p>	<p>Proponowana zmiana ma na celu usystematyzowanie obowiązujących rozwiązań oraz zwiększenie dostępności dla osób uprawnionych poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do realizacji tych obowiązków. Zakres regulacji zostaje dostosowany do rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w której obowiązki w tym zakresie obejmują nie tylko organy administracji publicznej, lecz również inne instytucje wykonujące zadania publiczne. Dotychczasowa ustawa ograniczała krąg zobowiązanych podmiotów wyłącznie do organów administracji publicznej, co skutkowało brakiem jednolitego standardu dostępności.</p>
8.	<p>8) Art 10: a) ust. 1 otrzymuje brzmienie: „1. Podmiot zobowiązany zapewnia osobie uprawnionej prawo do skorzystania z profesjonalnej usługi wskazanego przez nią tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika, asystenta komunikacji osób</p>	<p>Nowelizacja uwzględnia również aktualne praktyki funkcjonujące w sytuacjach, w których tłumaczenie trwa ponad godzinę lub odbywa się w warunkach dynamicznych i stresujących. W takich przypadkach realizacja usługi przez zespół tłumaczy lub innych usługodawców, zmieniających się np. co 15-20 minut, zapewnia ciągłość komunikacji i umożliwia skuteczne wykonanie zadań, takich jak prowadzenie napisów na żywo, gdzie jedna osoba notuje, a druga dokonuje korekty. Celowo w przepisie zastosowano pojęcie „usługa”, aby podkreślić profesjonalny charakter świadczenia. Dotychczas</p>

	<p>głuchych i słabosłyszących lub/i notatkerę. Przepisy art. 7 i art. 8 stosuje się odpowiednio".</p> <p>b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:</p> <p>"1a. Prawo, o którym mowa w ust. 1 może być realizowane przez tłumaczy lub/i usługodawców działających łącznie w sytuacjach wskazanych przez osobę uprawnioną.</p>	<p>często można spotkać się z praktyką, w której tłumacz P.JM traktowany jest jak wolontariusz i nie przewiduje się dla niego wynagrodzenia, co jest szczególnie częste w kontekście szpitali, w przeciwieństwie do tłumaczy innych języków fonicznych.</p> <p>Ponadto, język kształtuje rzeczywistość, dlatego proponowane zmiany mają na celu podniesienie poziomu profesjonalizacji świadczeń w zakresie komunikacji osób głuchych i słabosłyszących, tak aby osiągnął on standardy europejskie.</p>
<p>9)</p> <p>Art. 11:</p> <p>a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:</p> <p>"1. Organ zobowiązany zapewnia, na zasadach określonych w art. 12, dostęp do świadczenia usług certyfikowanego tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika, asystenta komunikacji osób głuchych i słabosłyszących lub notatkerę zwanych dalej „świadczeniem”.</p> <p>b) uchyla się ust. 2;</p> <p>c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:</p> <p>"3. Świadczenie jest bezpłatne dla osoby uprawnionej, o której mowa w ustawie.</p>	<p>a) Proponowana zmiana art. 11 jest konsekwencją wcześniejszych zapisów dotyczących rozszerzenia katalogu świadczeń oraz ujednolicenia zasad korzystania z usług tłumaczy P.JM, tłumaczy-przewodników, asystentów komunikacji osób głuchych i słabosłyszących oraz notatkerów.</p> <p>b) Uchyła się dotychczasową możliwość świadczenia usług przez osobę przeszkoloną, gdyż doświadczenie wykazało, że pracownicy instytucji, po ukończeniu podstawowego kursu P.JM lub SJM, byli delegowani do obsługi osób głuchych, jednak w praktyce komunikacja często ograniczała się do pisania na kartce. Wynikało to z faktu, że pracownik znał jedynie alfabet i podstawy języka, co uniemożliwiało swobodną i profesjonalną komunikację. W związku z tym pracownik podmiotu zobowiązanego, który przeszedł jedynie szkolenie podstawowe, nie powinien z mocy ustawy być dopuszczany do świadczenia usług tłumaczenia. Osoba taka, spełniając pozostałe przesłanki określone ustawą, będzie nadal mogła wykonywać czynności tłumaczeniowe w sposób profesjonalny.</p> <p>c) Ponadto, świadczenie pozostaje bezpłatne dla osoby uprawnionej, zgodnie z dotychczasowym stanem prawnym. Aktualizacja wprowadza również uproszczenie procedury realizacji świadczenia, wzorując się na rozwiązaniach przyjętych w ustawie z dnia 19 lipca 2019</p>	

10.	10) Art. 12 otrzymuje brzmienie: 1. Osoba uprawniona, o której mowa w art. 11 ust. 3, jest zobowiązana zgłosić chęć skorzystania ze świadczenia ze wskazaniem wybranej metody komunikowania się, do podmiotu zobowiązanego co najmniej na 3 dni robocze przed tym zdarzeniem, z wyłączeniem sytuacji nagłych. 2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, osoba uprawniona składa w dogodnej dla niej formie, a podmiot zobowiązany ma obowiązek takie zgłoszenie przyjąć. 3. Po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, podmiot zobowiązany ma obowiązek do zapewnienia obsługi osoby uprawnionej, w terminie przez nią wyznaczonym lub z nią uzgodnionym, na zasadach określonych w ustawie. 4. Podmiot zobowiązany w przypadku braku możliwości realizacji świadczenia, w terminie 3 dni zawiadamia wraz z uzasadnieniem osobę uprawnioną, proponując inny dogodny dla osoby uprawnionej termin realizacji świadczenia lub wskazując na inną akceptowalną dla tej osoby formę realizacji uprawnień określonych w niniejszej ustawie. 5. W przypadku spraw, w których bieg terminów został określony w przepisach prawa, brak realizacji świadczenia na zasadach określonych w Art. 12 powoduje ich zawieszenie i nie może być wykorzystywane przeciwko osobie uprawnionej.	r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
11.	11) Dodaje się Art. 12a w brzmieniu:	1. Proponowana zmiana art. 12 wynika z konsekwentnej aktualizacji przepisów, mającej na celu ich spójność z rozwiązaniami przyjętymi w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. 2. Dotychczas osoby uprawnione często nie mogły skutecznie złożyć wniosku, ponieważ formularze były dla nich niezrozumiałe. W szczególności osoby glucho potrzebujące tłumaczenia na PJM musiały wnioskować w języku polskim, co prowadziło do sytuacji, w których zgłoszenie było utrudnione lub niemożliwe. Proponowana zmiana umożliwia składanie zgłoszeń w polskim języku migowym i upraszcza procedurę, eliminując obowiązek stosowania określonego wzoru wniosku. 3 i 4. Regulacja wprowadza obowiązek konsultacji z osobą uprawnioną przy ustalaniu nowego terminu świadczenia w przypadku braku możliwości realizacji w pierwotnym terminie. Zapis ten nie narzuca osobie uprawnionej innej formy realizacji świadczenia, wymaga jedynie jej akceptacji proponowanego rozwiązania. Zmiana ma charakter systemowy i ma na celu zapewnienie równego dostępu do świadczeń osobom głuchym i słabosłyszącym, w tym w sytuacjach wymagających profesjonalnego wsparcia komunikacyjnego. 5. Proponowana zmiana przeciwdziała sytuacji, w których osoba uprawniona otrzymuje korespondencję, której treści nie rozumie, a czas oczekiwania na tłumaczenie uniemożliwia jej zapoznanie się ze sprawą w terminie. Dotychczas skutkowało to rozpoczęciem biegu terminów lub postępowania, co narażało osoby uprawnione na utratę praw lub obowiązków w sposób nieproporcjonalny w stosunku do innych obywateli. Nowelizacja przewiduje, że brak realizacji świadczenia w terminie nie może powodować negatywnych konsekwencji dla osoby uprawnionej w zakresie biegu terminów lub postępowania.
11.	Dodaje się Art. 12a w brzmieniu:	Art. 12a wprowadza system skargowy, który dotychczas nie był przewidziany w ustawie. Brak takiego mechanizmu powodował, że przepisy ustawy pozostawały w praktyce martwe, gdyż nie istniała możliwość złożenia skargi w przypadku niewywiązania

	<p>"Art. 12a. 1. W przypadku, gdy podmiot zobowiązany nie zapewnił dostępności świadczenia, o którym mowa w Art. 12 ust 3 i 4, również poprzez brak reakcji na zgłoszenie, wnioskodawcy służy prawo złożenia skargi na brak dostępności, zwanej dalej "skargą".</p> <p>2. Skargę wnosi się do Prezesa Zarządu PFRON, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w art. 12 ust. 4 lub w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wniosku.</p> <p>3. W przypadku stwierdzenia, że niezapewnienie dostępności w zakresie żądanym przez osobę uprawnioną nastąpiło na skutek naruszenia przepisów ustawy, Prezes Zarządu PFRON nakazuje podmiotowi zobowiązanemu w drodze decyzji, zapewnienie dostępności w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.</p> <p>4. W przypadku braku realizacji nakazu w terminie, o którym mowa w ust. 3 stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji dotyczące grzywny w celu przymuszenia.</p> <p>5. Organem egzekucyjnym w zakresie grzywnien w celu przymuszenia, o których mowa w ust. 4, jest naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo ze względu na siedzibę podmiotu, w stosunku do którego został wydany nakaz.</p>
<p>się z obowiązku zapewnienia tłumacza. Wprowadzenie proponowanych regulacji ożywia ustawę, czyniąc ją realnym źródłem dostępności dla osób uprawnionych, oraz wprowadza mechanizm skargowy analogiczny do rozwiązań funkcjonującego w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p>	<p>12. 12) Art. 13 ust. 1 otrzymuje brzmienie:</p> <p>"1. Osoba realizująca świadczenie jest obowiązana zachować w tajemnicy informacje związane z osobą uprawnioną oraz fakty i dane, z którymi zapoznana się w związku z realizacją usługi, a także okoliczności związane z jej realizacją.</p>
<p>Proponowana zmiana art. 13 ust. 1 ma na celu rozszerzenie obowiązku zachowania tajemnicy przez osoby realizujące świadczenie, w taki sposób, aby obejmował nie tylko informacje dotyczące osoby uprawnionej, ale także fakty i dane, z którymi osoba realizująca usługę zapoznana się w związku z jej świadczeniem, oraz okoliczności związane z realizacją usługi. Rozszerzenie zakresu tajemnicy ma na celu zwiększenie ochrony prywatności osób uprawnionych, zapewnienie pełnej poufności w procesie świadczenia usług tłumaczenia, asysty komunikacyjnej czy notowania, a także wzmocnienie zaufania</p>	

13.	13) Art. 14 otrzymuje brzmienie: 1. na wniosek osoby uprawnionej złożony w dogodnej dla niej formie, podmiot zobowiązany udostępnia dokumenty niezbędne do załatwienia sprawy w terminie 7 dni, w formie dostępnej dla osoby uprawnionej. 2. Podmiot zobowiązany zamieszcza wszystkie niezbędne informacje o organie i sposobach realizacji ustawy, w miejscach i w formie dostępnych dla osób uprawnionych.	do systemu profesjonalnych usług komunikacyjnych. Dzięki temu osoby uprawnione będą mogły korzystać ze świadczeń w sposób bezpieczny i komfortowy, bez obaw o ujawnienie wrażliwych danych lub jakichkolwiek informacji dotyczących przebiegu realizowanej usługi. Dotychczas przepisy nie przewidywały żadnego terminu realizacji. Proponowana zmiana wprowadza obowiązek udostępnienia dokumentów w formie dostępnej dla osoby uprawnionej w terminie 7 dni, co zapewni większą pewność i przewidywalność procedury.
14.	14) Po art. 15 dodaje się art. 15a, 15b oraz 15c w brzmieniu Art. 15a. 1. Tworzy się rejestr notatkerów i asystentów komunikacyjnych osób głuchych i słabosłyszących, zwany dalej „rejestr notatkerów i asystentów”. 2. Rejestr notatkerów i asystentów prowadzi wojewoda. 3. Rejestr notatkerów i asystentów jest prowadzony wyłącznie w formie elektronicznej. 4. Wpis do rejestru notatkerów i asystentów i korzystanie z rejestru są bezpłatne. 5. Rejestr notatkerów i asystentów ma charakter pomocniczy i wpis do niego nie może być wymagany przez podmioty zobowiązane. Art 15b	Wprowadzenie funkcji notatkerów ma na celu zapewnienie osobom głuchym i słabosłyszącym pełnego dostępu do informacji oraz umożliwienie aktywnego uczestnictwa w różnych formach komunikacji, spotkaniach, konsultacjach czy procedurach administracyjnych. Dotychczas osoby uprawnione często napotykały bariery wynikające z konieczności jednoczesnego odbioru komunikatu tłumacza P JM lub asystenta komunikacji i sporządzania własnych notatek. W praktyce uniemożliwiało to sprawne zapoznanie się z treścią wypowiedzi, szczególnie w sytuacjach dynamicznych, np. podczas wykładów, szkoleń, posiedzeń czy spotkań grupowych. Notatker pełni funkcję wsparcia, który m.in.: sporządza notatki ze spotkań, wykładów lub innych form komunikacji w języku pisanym, w sposób zgodny z indywidualnymi potrzebami osoby uprawnionej; wspiera komunikację, odczytując na głos wypowiedzi osoby głuchej zapisane dla innych uczestników; tworzy napisy lub streszczenia wypowiedzi, umożliwiając dostęp do treści osobom, które nie znają P JM lub preferują formę pisemną. Wprowadzenie notatkerów umożliwia zapewnienie równych szans w dostępie do informacji, eliminuje

„1. Tworzy się centralny rejestr certyfikowanych tłumaczy P.JM, tłumaczy-przewodników zwany dalej „centralnym rejestrem”.

2. Centralny rejestr prowadzi minister do spraw zabezpieczenia społecznego.”;

Art. 15c. Minister do spraw zabezpieczenia społecznego udostępnia centralny rejestr certyfikowanych tłumaczy P.JM, tłumaczy-przewodników w Biuletynie Informacji Publicznej, utworzonym na podstawie przepisów o dostępie do informacji publicznej.

bariery wynikające z braku samodzielnych kompetencji językowych w P.JM i wspiera osoby uprawnione w korzystaniu z praw przewidzianych ustawą. Funkcją ta jest szczególnie istotna w kontekście edukacji, procedur administracyjnych oraz sytuacji wymagających precyzyjnego zrozumienia terminologii lub szczegółów przekazu. Wprowadzenie notatnika przyczynia się do zwiększenia efektywności komunikacji, umożliwia niezależne uczestnictwo osób głuchych i słabosłyszących w życiu społecznym, edukacyjnym i zawodowym, a także podnosi standard świadczeń w zakresie dostępności osób ze specjalnymi potrzebami.

W odniesieniu do asystentów komunikacyjnych osób głuchych i słabosłyszących to wprowadzenie art. 15a ustawy ma na celu uporządkowanie i podniesienie jakości usług wspierających komunikację osób głuchych i słabosłyszących poprzez utworzenie Rejestru asystentów komunikacyjnych. Asystenci komunikacyjni pełnią niezwykle istotną rolę w przełamywaniu barier językowych i informacyjnych – są nie tylko osobami wspierającymi rozumienie i porozumiewanie się, ale także pośrednikami pomiędzy osobą głuchą a otoczeniem społecznym i instytucjonalnym.

1. Potrzeba standaryzacji i jakości usług asystenckich

W obecnym stanie prawnym brak jest jednolitego systemu weryfikacji kompetencji asystentów komunikacyjnych, co skutkuje dużą różnorodnością w poziomie świadczonych usług. Osoby głuche i słabosłyszące niejednokrotnie zgłaszają problemy z dostępem do wykwalifikowanego wsparcia, w tym przypadki osób bez znajomości P.JM lub nieposiadających kompetencji kulturowych do pracy z osobami głuchymi.

Utworzenie rejestru pozwoli na wprowadzenie czytelnych kryteriów kwalifikacyjnych, które zostaną określone w akcie wykonawczym (rozporządzeniu).

Wpis do rejestru będzie zatem potwierdzeniem spełnienia ustalonych minimalnych standardów jakości i jednocześnie

	<p>gwarancją dla osób głuchych, że powierzają komunikację osobie kompetentnej.</p> <p>2. Charakter rejestru – narzędzie pomocnicze, nie wylączające</p> <p>Zachowano pomocniczy charakter rejestru, aby nie ograniczać prawa osób głuchych do samodzielnego wyboru osób wspierających ich w komunikacji, w tym np. członków rodziny czy zaufanych osób spoza systemu. 3. Bezpłatność i forma elektroniczna</p> <p>Rejestr prowadzony będzie wyłącznie w formie elektronicznej, co zapewni jego powszechną dostępność, transparentność i łatwość aktualizacji. Zarówno wpis do rejestru, jak i korzystanie z niego będą bezpłatne, aby nie tworzyć dodatkowych barier dla potencjalnych asystentów oraz osób poszukujących wsparcia.</p> <p>4. Podstawa do działań wykonawczych</p> <p>Art. 15a stanowi również podstawę do wydania rozporządzenia, które określi szczegółowe wymagania wobec kandydatów na asystentów komunikacyjnych. Będzie to kluczowy krok w kierunku profesjonalizacji tej funkcji i zapewnienia osobom głuchym wysokiej jakości usług wspierających ich niezależność, bezpieczeństwo i aktywny udział w życiu społecznym.</p>
<p>15)</p> <p>Art. 16 pkt 6 otrzymuje brzmienie: „wzór oświadczenia potwierdzającego znajomość PJM i SKOGN...”</p>	<p>Poprawka związana ze zmianą rodzaju świadczeń tj. likwidacją SJM.</p>
<p>16)</p> <p>Po art. 16 dodaje się art. 16a oraz 16b</p> <p>Art. 16a. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, zakres</p>	<p>Wprowadzenie art. 16a ma na celu umożliwienie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego wydania aktu wykonawczego, który w sposób szczegółowy określi zasady funkcjonowania rejestru notatkerów i asystentów komunikacyjnych osób głuchych i słabosłyszących. W związku</p>

oraz zasady funkcjonowania rejestru notatkerów i asystentów, o którym mowa w art. 15a, a w szczególności:

- 1) wzór rejestru notatkerów i asystentów,
- 2) wzór wniosku o wpis do rejestru notatkerów i asystentów,
- 3) wzór wniosku o zmianę danych podlegających wpisowi do rejestru notatkerów i asystentów,
- 4) wzór zawiadomienia o wpisie do rejestru notatkerów i asystentów,
- 5) wzór zawiadomienia o wykreśleniu z rejestru notatkerów i asystentów,
- 6) wzór oświadczenia potwierdzającego umiejętności z zakresie świadczenia usług notakera i asystenta komunikacyjnego osoby głuchej i słabosłyszącej
- 7) zasady wpisu do rejestru notatkerów i asystentów,
- 8) zmiany danych i skreślenia na liście, tryb udostępniania informacji, ich zakres, a także tryb udostępniania wniosków oraz ich składania,
- 9) zakres danych publikowanych w rejestrze notatkerów i asystentów

– mając na uwadze potrzebę zapewnienia sprawnego funkcjonowania rejestru notatkerów i asystentów.

Art. 16b. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, zakres oraz zasady funkcjonowania centralnego rejestru, o którym mowa w art. 15b, a w szczególności:

- 1) wzór centralnego rejestru,
- 2) wzór wniosku o wpis do centralnego rejestru,
- 3) wzór wniosku o zmianę danych podlegających wpisowi do centralnego rejestru,
- 4) wzór zawiadomienia o wpisie do centralnego rejestru,
- 5) wzór zawiadomienia o wykreśleniu z centralnego rejestru,
- 6) zasady wpisu do centralnego rejestru,
- 7) zmiany danych i skreślenia w centralnym rejestrze, tryb udostępniania informacji, ich zakres, a także tryb udostępniania wniosków oraz ich składania,

z ustanowieniem art. 15a, tworzącego ten rejestr, konieczne jest uregulowanie jego technicznego i organizacyjnego działania w sposób zapewniający spójność, przejrzystość i bezpieczeństwo danych.

Rozporządzenie wydane na podstawie niniejszego przepisu określać będzie m.in. wzory dokumentów stosowanych w postępowaniu rejestrowym, zasady wpisu i aktualizacji danych, a także procedury związane z wykreśleniem z rejestru. Pozwoli to na ujednoczenie praktyki w skali ogólnopolskiej i zapewni jednolite standardy obsługi oraz dostępu do rejestru.

Wprowadzenie wzorów takich dokumentów, jak wniosek o wpis, wniosek o zmianę danych czy zawiadomienia o wpisie lub wykreśleniu, ma na celu uproszczenie procedury administracyjnej i zwiększenie dostępności rejestru dla obywateli.

Szczególnie istotnym elementem jest również wzór oświadczenia potwierdzającego umiejętności świadczenia usług jako notatker lub asystent komunikacyjny. Dokument ten będzie podstawą oceny kwalifikacji osoby ubiegającej się o wpis, do czasu opracowania bardziej formalnego systemu certyfikacji. Takie rozwiązanie umożliwi rozpoczęcie funkcjonowania rejestru przy jednoczesnym zapewnieniu weryfikowalności kompetencji zgłaszających się kandydatów.

Regulacje dotyczące udostępniania danych, zarówno w zakresie technicznym (tryb), jak i merytorycznym (zakres), pozwolą na zachowanie równowagi pomiędzy przejrzystością rejestru a ochroną danych osobowych.

Art. 16a stanowi zatem niezbędne uzupełnienie przepisów dotyczących rejestru, umożliwiającej jego sprawne i bezpieczne wdrożenie, przy zachowaniu standardów adekwatnych do potrzeb społeczności osób głuchych i słabosłyszących.

Wprowadzenie art. 16b ma na celu umożliwienie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego wydania aktu wykonawczego, który szczegółowo określi zasady

<p>8) zakres danych publikowanych w centralnym rejestrze – mając na uwadze potrzebę zapewnienia sprawnego funkcjonowania centralnego rejestru.</p>	<p>funkcjonowania centralnego rejestru, o którym mowa w art. 15b. W związku z ustanowieniem centralnego rejestru niezbędne jest uregulowanie jego technicznego i organizacyjnego działania w sposób zapewniający spójność, przejrzystość oraz bezpieczeństwo danych.</p> <p>Rozporządzenie wydane na podstawie niniejszego przepisu określać będzie m.in. wzory dokumentów stosowanych w postępowaniu rejestrowym, zasady wpisu i aktualizacji danych, procedury wykreślenia z rejestru, a także zasady udostępniania informacji i wniosków. Pozwoli to na ujednolicenie praktyki w skali ogólnopolskiej oraz zapewni jednolite standardy obsługi i dostępu do centralnego rejestru.</p> <p>Szczególnie istotne jest określenie zakresu danych publikowanych w rejestrze oraz procedur ich aktualizacji, co umożliwi zapewnienie równowagi między przejrzystością rejestru a ochroną danych osobowych.</p> <p>Wprowadzenie art. 16b stanowi niezbędne uzupełnienie przepisów dotyczących centralnego rejestru, umożliwiające jego sprawne i bezpieczne funkcjonowanie, przy zachowaniu standardów adekwatnych do potrzeb społeczności osób korzystających z usług spełniających najwyższe standardy certyfikowanych tłumaczy PJM i tłumaczy-przewodników w całym kraju.</p>
<p>17)</p> <p>Art. 17 ust. 1 - 3 otrzymują brzmienie:</p> <p>„1. Koszty wynagrodzenia wynoszą:</p> <p>1) W przypadku certyfikowanego tłumacza PJM, tłumacza-przewodnika wpisanych do centralnego rejestru, o którym mowa w art. 15b, 3% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor</p>	<p>Proponowane zmiany art. 17 mają na celu doprecyzowanie zasad wynagradzania tłumaczy PJM, tłumaczy-przewodników, notatkerów oraz asystentów komunikacji osób głuchych i słabosłyszących, tak aby zapewnić stabilność finansową i profesjonalizację świadczeń.</p> <p>1. Ustalenie wyższej stawki dla osób posiadających państwowy certyfikat (3% przeciętnego wynagrodzenia) odzwierciedla fakt, że uzyskanie certyfikatu oznacza posiadanie najwyższych kompetencji zawodowych. Wyższa stawka ma również charakter instrumentu</p>

<p>Polski" na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1631) za każdą rozpoczętą godzinę świadczenia;</p> <p>2) W przypadku tłumacza P.JM. tłumacza-przewodnika, notatkerą oraz asystenta komunikacji osób głuchych i słabosłyszących nie wpisanych do centralnego rejestru, o którym mowa w Art. 15b, 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1631) za każdą rozpoczętą godzinę świadczenia;</p> <p>2. Podmiotom bądź osobom fizycznym wymienionym w ust. 1 przysługuje wynagrodzenie za świadczenie w przypadku wskazania go do świadczenia (w tym przez osobę uprawnioną) i jego realizowania.” za każdą rozpoczętą godzinę lub za pozostawanie w gotowości do realizacji świadczenia w sytuacji, o której mowa w Art. 10 ust. 1a ustawy.</p> <p>3. Wynagrodzenie o którym mowa w ust. 1 może zostać wypłacone na podstawie faktury, faktury VAT lub rachunku do umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą fizyczną.”</p>	<p>zwiększającego dostępność usług tłumaczenia dla osób głuchych i słabosłyszących, ponieważ obecnie często oferty tłumaczenia dla osób niesłyszących są mniej atrakcyjne finansowo w porównaniu do innych zadań wymagających podobnych kompetencji. Zaproponowana stawka odpowiada wartościom rynkowym funkcjonującym w praktyce i powinna pozostać stała, co zapewni przewidywalność dla usługodawców.</p> <p>2. Wprowadzenie stałej stawki zamiast określenia „do 2%” eliminuje obawy usługodawców dotyczące faktycznego wynagrodzenia. W praktyce zdarzało się, że instytucje wypłacały znacznie niższe wynagrodzenie od maksymalnej stawki przewidzianej w ustawie, co zniechęcało do świadczenia usług dla osób uprawnionych.</p> <p>3. Propozycja wyraźnie określa, że wynagrodzenie przysługuje za każdą rozpoczętą godzinę świadczenia lub za pozostawanie w gotowości w sytuacjach wskazanych w art. 10 ust. 1a. Rozwiązanie to eliminuje problem, z którym obecnie spotykają się tłumacze i notatkerzy, gdy osoba uprawniona nie stawia się na umówione spotkanie, a mimo poświęconego czasu nie otrzymuje wynagrodzenia. Wynagrodzenie za każdą rozpoczętą godzinę jest obecnie standardem rynkowym.</p> <p>4. Propozycja wprowadza możliwość rozliczania się zarówno z firmą, jak i z osobą fizyczną. Dotychczas osoby nieprowadzące działalności gospodarczej napotykały trudności w świadczeniu usług dla niektórych instytucji, które nie chciały angażować ich do realizacji świadczenia. Uregulowanie tej kwestii zwiększa elastyczność i dostępność usług dla osób uprawnionych.</p> <p>Wprowadzone zmiany mają na celu profesjonalizację usług, zwiększenie dostępności dla osób głuchych i słabosłyszących, a także zapewnienie stabilności i przewidywalności wynagrodzenia dla osób świadczących usługi w tym obszarze.</p>
<p>18) 18)</p>	<p>Propozycja będąca wynikiem likwidacji SJM z katalogu świadczeń.</p>

	<p>Tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie: Rozdział 4</p> <p>Dofinansowanie kosztów szkolenia w zakresie polskiego języka migowego i innych środków komunikowania się, języka polskiego oraz szkolenia tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika</p>	
19)	<p>19)</p> <p>Art. 18:</p> <p>a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:</p> <p>„1. Osoby, o których mowa w art. 2 ust. 1, mogą korzystać z wybranej przez siebie formy szkolenia w zakresie polskiego języka migowego i innych środków komunikowania się, języka polskiego, szkolenia tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika,</p> <p>b) w ust. 4 część wspólna otrzymuje brzmienie:</p> <p>„- mając na uwadze prawidłowe funkcjonowanie mechanizmu dofinansowania kosztów szkolenia w zakresie polskiego języka migowego, języka polskiego, szkolenia tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika oraz uwzględnienie potrzeb osób korzystających z tych szkoleń, a także uwzględniając różnice w grupach uprawnionych do dofinansowania.”;</p>	<p>Propozycja będąca wynikiem likwidacji SJM z katalogu świadczeń.</p>
20)	<p>20)</p> <p>W art. 19 w ust. 3:</p> <p>a) pkt 4 otrzymuje brzmienie:</p> <p>„wskazywanie propozycji rozwiązań wpływających na funkcjonowanie osób uprawnionych, w tym związanych ze stosowaniem polskiego języka migowego i innych środków komunikowania się.”;</p> <p>b) po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:</p>	<p>Propozycja będąca wynikiem likwidacji SJM z katalogu świadczeń oraz utworzeniem państwowego systemu certyfikacji.</p>

	opiniowanie informacji przekazywanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną ds. certyfikacji tłumaczy P.JM i tłumaczy przewodników, o której mowa w rozdziale 5b, dotyczących przeprowadzania egzaminu na tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika.”;	
21.	21) Art. 20 ust. 2 otrzymuje brzmienie: „Członkiem Rady może zostać osoba znająca P.JM lub SKOGN lub zajmująca się zawodowo tą problematyką.”;	Propozycja będąca wynikiem likwidacji SJM z katalogu świadczeń.
22.	22) Art. 21 ust. 2 otrzymuje brzmienie: „Przewodniczącym Rady może być wyłącznie osoba uprawniona, komunikująca się na co dzień w P.JM i znająca język polski”.	Propozycja wynika z oczekiwań środowiska osób głuchych, dla których polski język migowy stanowi podstawowy sposób komunikacji w życiu codziennym. Jej celem jest zapewnienie, aby głos społeczności Głuchych, prawnie zagwarantowany poprzez reprezentanta posiadającego wspólne doświadczenia i realną znajomość potrzeb tej społeczności, był w pełni uwzględniany w procesie stanowienia prawa.
23.	23) Po rozdziale 5 dodaje się rozdział 5a w brzmieniu: „Rozdział 5a. Nabywanie i utrata uprawnień certyfikowanego tłumacza P.JM, tłumacza- przewodnika” Art. 25a. Certyfikowanym tłumaczem P.JM, lub tłumaczem-przewodnikiem może być osoba, która: 1) zna język polski; 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych; 3) nie była karana za przestępstwo umyślne, przestępstwo skarbowe lub za nieumyślne	Proponowane wprowadzenie rozdziału 5a, obejmującego kwestie nabywania i utraty uprawnień certyfikowanego tłumacza P.JM oraz tłumacza-przewodnika, jest odpowiedzią na potrzeby ustanowienia obiektywnego, państwowego systemu certyfikacji. Dotychczas nie istniała jedna instytucja, która w sposób rzetelny i powszechnie akceptowany mogłaby certyfikować tłumaczy, co prowadziło do nierówności i poczucia uprzywilejowania osób powiązanych z określonymi organizacjami lub środowiskami. Wprowadzenie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ds. certyfikacji tłumaczy P.JM i tłumaczy-przewodników, powoływanej i nadzorowanej przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, pozwala na stworzenie

przesłębstwo przeciwko bezpieczeństwu obrotu gospodarczego;

4) posiada co najmniej wykształcenie średnie;
5) złożyła wniosek o przystąpienie do egzaminu i dokonała opłaty za egzamin;

6) przystąpiła do egzaminu;

7) zdała egzamin i uzyskała certyfikat tłumacza PJM, tłumacza-przewodnika.

Art. 25b 1. Tworzy się Centralną Komisję Egzaminacyjną ds. certyfikacji tłumaczy PJM i tłumaczy przewodników, zwaną dalej „Komisją”, powołaną do przeprowadzania certyfikacji tłumaczy PJM, tłumaczy-przewodników.

2. Członków Komisji powołuje i odwołuje, w drodze decyzji, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

3. Komisja składa się z 11 członków, w tym zarówno z nauczycieli akademickich zatrudnionych w szkołach wyższych lub organizacjach pozarządowych posiadających ekspercką wiedzę i znaczące doświadczenie z zakresu translatoryki, tłumaczenia lub kształcenia, egzaminowania tłumaczy PJM, tłumaczy-przewodników, z których:

1) co najmniej sześciu członków jest osobami uprawnionymi;

2) co najmniej czterech członków jest specjalistami w zakresie tłumaczenia PJM;

3) co najmniej jeden członek jest specjalistą w zakresie SKOGN;

4. Kadencja Komisji trwa 5 lat.

neutralnej, państwowej instytucji odpowiedzialnej za przeprowadzanie egzaminów i przyznawanie certyfikatów. Skład Komisji zapewnia równowagę między ekspertami akademickimi, praktykami translatoryki oraz osobami uprawnionymi, co gwarantuje, że decyzje komisji są merytoryczne, obiektywne i uwzględniają realne potrzeby społeczności osób głuchych.

Certyfikacja oparta na egzaminie teoretycznym i praktycznym stanowi jednolity, transparentny sposób potwierdzania kompetencji tłumaczy PJM i tłumaczy-przewodników, co przyczynia się do profesjonalizacji usług i zwiększenia ich dostępności. System wpisu do centralnego rejestru oraz obowiązek aktualizacji danych zapewnia rzetelność i przejrzystość informacji o osobach uprawnionych do świadczenia usług.

Państwowy charakter certyfikacji jest kluczowy, aby żadna organizacja ani środowisko nie czuło się uprzywilejowane. Jednocześnie gwarantuje to, że wszystkie osoby posiadające certyfikat działają na równych zasadach, a poziom świadczonych usług odpowiada jednolitym standardom jakościowym.

Wprowadzenie tego rozwiązania umożliwi również efektywną kontrolę jakości usług tłumaczenia PJM, tłumaczenia-przewodników oraz realizacji świadczeń w ramach notatkowania i asysty komunikacyjnej, co jest niezbędne dla zapewnienia realnej dostępności osób głuchych i słabosłyszących w różnych obszarach życia społecznego, edukacyjnego i administracyjnego.

5. Na wniosek Komisji, minister do spraw zabezpieczenia społecznego może powołać nie więcej niż dwóch konsultantów, spełniających wymagania określone dla członków Komisji, do udziału w przeprowadzeniu egzaminu.

6. Członkom Komisji oraz konsultantom, o których mowa w ust. 5, przysługuje wynagrodzenie za udział w pracach Komisji oraz raz zwrot kosztów podróży i noclegów, na zasadach określonych w przepisach dotyczących należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

7. Przed upływem kadencji członek Komisji może być odwołany wskutek niewykonywania lub niewłaściwego wykonywania obowiązków członka, niezdolności do ich wykonywania albo zrzeczenia się członkostwa.

8. Obsługę biurową Komisji zapewnia minister do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 25c 1. Do zadań Komisji należy w szczególności:

1) przeprowadzanie postępowania oraz egzaminu w zakresie uzyskania certyfikatu tłumacza P.JM, tłumacza przewodnika w terminie wyznaczonym przez Komisję oraz informowanie kandydatów o dopuszczeniu do egzaminu oraz o terminie egzaminu;

2) opracowywanie rocznych informacji, opinii i wniosków dotyczących przeprowadzonych egzaminów dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Rady.

Art. 25d 1. Egzamin na uzyskanie certyfikatu tłumacza P.JM, tłumacza-przewodnika składa się z części teoretycznej pisemnej i części praktycznej polegającej na wykonywaniu tłumaczenia.

2. Przystąpienie do egzaminu praktycznego uzależnione jest od uzyskania pozytywnej oceny z egzaminu teoretycznego.

3. Egzamin tłumacza PJM, tłumacza-przewodnika uważa się za zdany w przypadku uzyskania pozytywnej oceny z egzaminu praktycznego.

4. Koszty egzaminu, w tym opłatę egzaminacyjną, ponosi kandydat na certyfikowanego tłumacza PJM, tłumacza-przewodnik..

5. Opłata egzaminacyjna stanowi dochód budżetu państwa.

6. Minister do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty egzaminacyjnej ponoszonej przez kandydata na tłumacza lub tłumacza-przewodnika biorąc pod uwagę rzeczywiste koszty organizacji i przeprowadzania egzaminu.

7. Minister do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób przeprowadzenia i oceniania egzaminu w części pisemnej i ustnej, mając na względzie właściwe przygotowanie do wykonywania czynności certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego, certyfikowanego tłumacza-przewodnika lub certyfikowanego.

Art. 25e 1. Uprawnienia certyfikowanego tłumacza PJM, tłumacza-przewodnika nabywa osoba, która zdała egzamin określony w art. 25d ust. 1.

2. Nabycie uprawnień, o których mowa w ust. 1 potwierdza certyfikat wydany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i wpis do rejestru.

Art.25f. 1. Wpis tłumacza polskiego języka migowego, tłumacza przewodnika do centralnego rejestru obejmuje:

- 1) imię i nazwisko;
 - 2) datę i miejsce urodzenia;
 - 3) miejsce zamieszkania;
 - 4) obywatelstwo;
 - 5) adres do korespondencji;
 - 6) datę nabycia uprawnień zawodowych tłumacza polskiego języka migowego, tłumacza przewodnika lub;
 - 7) oznaczenie certyfikatu tłumacza Polskiego języka migowego, tłumacza-przewodnika.
2. Certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego, certyfikowany tłumacz przewodnik ma obowiązek zgłoszenia zmiany danych objętych wpisem do centralnego rejestru w terminie 30 dni od powstania okoliczności uzasadniających zgłoszenie zmiany. Do zgłoszenia dołącza się lub przedstawia dokumenty będące podstawą zmiany treści wpisu.
- Art. 25g 1.** Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi w drodze rozporządzenia:
- 1) tryb powoływania i odwoływania członków Komisji;
 - 2) tryb działania Komisji oraz wysokość wynagrodzenia członków Komisji i konsultantów za udział w jej pracach;
 - 3) organizację i sposób przeprowadzania egzaminu;
 - 4) wysokość opłaty egzaminacyjnej ponoszonej przez kandydata na tłumacza P JM, tłumacza- przewodnika;
 - 5) szczegółowy zakres zagadnień wymaganych na egzaminie na uzyskanie certyfikatu tłumacza P JM, tłumacza- przewodnika;
 - 6) wzory certyfikatów stanowiące załącznik do rozporządzenia oraz - mając na uwadze zapewnienie sprawnego działania Komisji, uwzględniając zakres i

	<p>nakład jej pracy wynikający z przygotowania i przeprowadzenia egzaminu oraz zagwarantowanie odpowiedniego i zestandaryzowanego poziomu świadczonych usług przez tłumacza P.J.M., tłumacza przewodnika biorąc po uwagę rzeczywiste koszty organizacji i przeprowadzenia egzaminu oraz sposób jej wnoszenia.</p>	
<p>24.</p>	<p>24)</p> <p>Po rozdziale 5a dodaje się Rozdział 5b w brzmieniu:</p> <p>Rozdział 5b</p> <p>Zasady wykonywania zawodu certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego</p> <p>Art. 25h Certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego jest obowiązany do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wykonywania powierzonych mu zadań ze szczególną starannością i bezstronnością, zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów prawa; 2) Przestrzegania zasad, o których mowa w Art. 13 ustawy; 3) doskonalenia kwalifikacji zawodowych. <p>Art. 25i Certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego nie może odmówić wykonania tłumaczenia w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, na żądanie sądu, prokuratora, Policji oraz organów administracji publicznej, chyba że zachodzą szczególnie ważne przyczyny uzasadniające odmowę.</p> <p>Art. 25j 1. Certyfikowany tłumacz Polskiego języka migowego prowadzi repertorium, w którym odnotowuje wykonane czynności.</p>	<p>Wprowadzenie Rozdziału 5b ma na celu określenie jasnych zasad wykonywania zawodu certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego, co jest niezbędne dla zapewnienia profesjonalizacji usług tłumaczeniowych oraz ochrony praw osób głuchych i słabosłyszących korzystających z tych usług.</p> <p>Art. 25h wskazuje obowiązki tłumacza, w tym wykonywanie powierzonych zadań ze szczególną starannością i bezstronnością, przestrzeganie zasad wynikających z ustawy, a także systematyczne doskonalenie kwalifikacji zawodowych. Takie uregulowanie ma na celu zagwarantowanie, że certyfikowani tłumacze świadczą usługi na najwyższym poziomie merytorycznym i etycznym, odpowiadającym wymaganiom społeczności osób głuchych.</p> <p>Art. 25i wprowadza obowiązek świadczenia tłumaczeń w postępowaniach prowadzonych przez sądy, prokuraturę, Policję oraz organy administracji publicznej, z możliwością odmowy jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Regulacja ta zapewnia dostęp do profesjonalnych tłumaczy w sytuacjach kluczowych dla funkcjonowania państwa i obywateli, jednocześnie respektując sytuacje wyjątkowe tłumacza.</p> <p>Art. 25j wprowadza obowiązek prowadzenia repertorium przez certyfikowanego tłumacza, które umożliwia rejestrowanie wykonanych czynności, zakresu tłumaczenia, źródła zlecenia, wysokości wynagrodzenia oraz ewentualnych odmów wykonania tłumaczenia. Takie rozwiązanie zapewnia</p>

2. Repertorium, o którym mowa w ust. 1 zawiera:

- 1) datę przyjęcia i wykonania tłumaczenia;
- 2) oznaczenie osoby zlecającej albo instytucji zamawiającej wykonanie oznaczonego tłumaczenia;
- 3) opis tłumaczenia wskazujący datę, miejsce i zakres tłumaczenia;
- 4) wysokość pobranego wynagrodzenia;
- 5) informację o odmowie wykonania tłumaczenia na rzecz podmiotów, o których mowa w art. 15, zawierającą datę odmowy, określenie organu żądającego tłumaczenia oraz przyczynę odmowy tłumaczenia.

Art. 25k 1. Do poświadczania wykonanych tłumaczeń, certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego używa pieczęci, zawierającej jego imię i nazwisko, oraz numer wpisu do centralnego rejestru certyfikowanych tłumaczy języka migowego, o którym mowa w art. 25f. ust. 1 ustawy.

2. Certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego, który uzyskał prawo do wykonywania zawodu, składa wzór podpisu oraz odcisk swojej pieczęci, ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego oraz wojewodzie, właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego.

Art. 25l 1. Wojewodowie, właściwi ze względu na miejsce zamieszkania certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego, sprawują kontrolę nad ich działalnością w zakresie:

- 1) prawidłowości i rzetelności prowadzenia repertoriów;
- 2) pobierania wynagrodzenia określonego w przepisach, o których mowa w art. 17 ust. 1 i 2.

transparentność działań tłumacza i pozwala na weryfikację jakości świadczonych usług.

Art. 25k określa obowiązek stosowania pieczęci i wzoru podpisu przy poświadczaniu tłumaczeń, co ujednolica praktyki formalne oraz wzmacnia wiarygodność dokumentów tłumaczonych przez certyfikowanych specjalistów.

Art. 25l wprowadza mechanizm nadzoru wojewodów nad działalnością tłumaczy, w tym kontrolę prawidłowości prowadzenia repertoriów i pobierania wynagrodzenia. Nadzór ten umożliwia monitorowanie rzetelności świadczeń, a w przypadku stwierdzenia długotrwałego niewykonywania czynności, zapewnia informowanie ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, co pozwala na adekwatną reakcję administracyjną.

Wprowadzenie tych przepisów zapewnia spójność systemu certyfikacji i wykonywania zawodu tłumacza P JM, wzmacnia profesjonalizację usług oraz gwarantuje przejrzystość i dostępność świadczeń dla osób głuchych i słabosłyszących, zgodnie z europejskimi standardami dostępności i praktykami w zakresie translatoryki języka migowego.

	<p>2. W ramach sprawowanej kontroli wojewoda może żądać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) okazania przez certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego repertorium; 2) udzielenia przez certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego wyjaśnień, w formie pisemnej lub ustnej, dotyczących wykonywanych czynności, w tym informacji zawartych w repertorium; 3. Wojewoda, w przypadku stwierdzenia niewykonywania czynności certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego przez okres dłuższy niż 3 lata, informuje o tym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
<p>Dotychczas w ustawie nie przewidziano mechanizmów odpowiedzialności zawodowej tłumaczy PJM ani tłumaczy-przewodników, co prowadziło do poważnych problemów praktycznych. Brak obowiązku rozliczalności za niewłaściwe, nierzetelne lub niepełne wykonywanie zadań uniemożliwiał egzekwowanie standardów profesjonalnych, a osoby korzystające z usług tłumaczy nie miały formalnej możliwości dochodzenia swoich praw ani ządania naprawy szkody wynikającej z nienależytego świadczenia usługi.</p> <p>Wprowadzenie Rozdziału 5c zapewnia wprowadzenie jasnych zasad odpowiedzialności zawodowej, obejmujących możliwość nałożenia kar dyscyplinarnych, takich jak upomnienie, nagana, zawieszenie prawa wykonywania zawodu lub pozbawienie certyfikatu z możliwością ponownego uzyskania po spełnieniu określonych warunków. System ten ma charakter proporcjonalny i przewiduje określone terminy ustania odpowiedzialności oraz zatarcia kary, co zapewnia przejrzystość i pewność prawną zarówno dla tłumaczy, jak i dla osób korzystających z ich usług.</p>	<p>25)</p> <p>Po rozdziale 5b dodaje się rozdział 5c w brzmieniu:</p> <p>Rozdział 5c</p> <p>Odpowiedzialność zawodowa certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego</p> <p>Art. 25m 1. Certyfikowany tłumacz polskiego języka migowego niewypełniający zadań, o których mowa w ustawie albo wypełniający te zadania lub obowiązki nienależycie lub nierzetelnie, podlega odpowiedzialności zawodowej.</p> <p>2. Z tytułu odpowiedzialności zawodowej wobec certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego mogą być orzeczone następujące kary:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) upomnienie; 2) nagana;

3) zawieszenie prawa wykonywania zawodu certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego na okres od 3 miesięcy do 1 roku;

4) pozbawienie prawa wykonywania zawodu certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego, z możliwością ubiegania się o jego ponowne nadanie nie wcześniej niż po upływie 2 lat od pozbawienia uprawnień i po ponownym złożeniu egzaminu, o którym mowa w art. 25a;

3. Orzeczoną karę odnotowuje się we wpisie certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego.

Art. 25n 1. Odpowiedzialność zawodowa tłumacza ustaje z upływem 3 lat od czasu popełnienia czynów, o których mowa w Art. 25m ust. 2

2. Jeżeli w okresie przewidzianym w ust. 1 wszczęto postępowanie w sprawie odpowiedzialności zawodowej tłumacza, karalność czynu ustaje z upływem 2 lat od zakończenia tego okresu.

Art. 25o 1. Kara orzeczona z tytułu odpowiedzialności zawodowej tłumacza ulega zatarciu z mocy prawa, jeżeli od daty uprawomocnienia orzeczenia o karze upłynęły:

1) 2 lata – w przypadku kar wymienionych w art. 25m ust. 1 pkt 1 lub 2,

2) 3 lata – w przypadku kar wymienionych w art. 25m ust. 1 pkt 3 lub 4.

2. Z chwilą zatarcia ukaranie uważa się za niebyłe; wpis o ukaraniu usuwa się z listy certyfikowanych tłumaczy języka migowego.

Art. 25p 1. Postępowanie w sprawie odpowiedzialności zawodowej certyfikowanego tłumacza polskiego języka migowego wszczynają i przeprowadza Komisja do Spraw Odpowiedzialności Zawodowej tłumaczy polskiego języka migowego działająca przy centralnej komisji certyfikacyjnej ds. certyfikacji tłumaczy P.JM i tłumaczy

Postępowanie w sprawie odpowiedzialności zawodowej będzie prowadzone przez powołaną Komisję do Spraw Odpowiedzialności Zawodowej działającą przy Centralnej Komisji Certyfikacyjnej, z możliwością wszczęcia postępowania zarówno na wniosek organów państwowych, jak i osób korzystających z tłumaczenia. Taka konstrukcja zapewnia obiektywny, niezależny i profesjonalny mechanizm rozpatrywania skarg oraz weryfikacji działań tłumaczy, eliminując dotychczasową lukę prawną w zakresie egzekwowania rzetelności i jakości usług.

Wprowadzenie odpowiedzialności zawodowej certyfikowanych tłumaczy P.JM i tłumaczy-przewodników przyczynia się do wzmocnienia profesjonalizacji zawodu, zwiększenia zaufania społecznego do świadczonych usług oraz zagwarantowania osobom głuchym i słabosłyszącym realnej ochrony ich praw w dostępie do tłumaczenia i komunikacji.

	<p>przewodników, na wniosek ministra do spraw zabezpieczenia społecznego lub właściwego wojewody.</p> <p>2. Osoba lub podmiot, który korzystał z tłumaczenia może zwrócić się do ministra właściwego lub do wojewody o wystąpienie z wnioskiem o wszczęcie takiego postępowania.</p> <p>3. Postępowanie toczy się z udziałem osoby, w stosunku do której jest prowadzone. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo tej osoby nie wstrzymuje postępowania.</p>
<p>26)</p> <p>Po rozdziale 5c dodaje się rozdział 5d w brzmieniu:</p> <p>Rozdział 5d</p> <p>Bon komunikacyjny</p> <p>Art. 25q 1. Wprowadza się świadczenie pieniężne, zwane dalej „bonem komunikacyjnym”, mające na celu zapewnienie osobom uprawnionym możliwość korzystania z usług wspierających komunikację, w tym tłumaczy polskiego języka migowego (PJM), sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) oraz innych osób świadczących usługi komunikacyjne, takich jak osoby notujące ze słuchu.</p> <p>2. Bon komunikacyjny przysługuje osobom uprawnionym w rozumieniu ustawy.</p> <p>3. Prawo do bonu komunikacyjnego nie powoduje utraty uprawnień wynikających z ustawy oraz innych przepisów prawa.</p> <p>Art. 25r 1. Bon komunikacyjny jest przyznawany w wysokości umożliwiającej skorzystanie z usług wspierających komunikację przez co najmniej 2 godziny tygodniowo.</p>	<p>Wprowadzenie bonu komunikacyjnego wynika z potrzeby realnego wsparcia osób głuchych i słabosłyszących w korzystaniu z usług umożliwiających pełną i równorzędną komunikację w życiu codziennym. Obecnie w Polsce osoby te nie mają możliwości uzyskania świadczeń pieniężnych, które umożliwiłyby korzystanie z profesjonalnych usług tłumaczy PJM, SJM, SKOGN czy notatkerów, w tym np. renty socjalnej czy funduszy celowych na komunikację.</p> <p>Proponowane rozwiązanie pozwala na przyznanie bonu w formie ryczałtu miesięcznego, który umożliwi pokrycie kosztów co najmniej dwóch godzin tygodniowo profesjonalnej obsługi komunikacyjnej osobom uprawnionym, a w przypadku opiekunów osób małoletnich lub osób wymagających opieki – co najmniej czterech godzin tygodniowo. Takie podejście jest wzorowane na sprawdzonych praktykach funkcjonujących m.in. we Francji i Wielkiej Brytanii, gdzie państwo aktywnie wspiera osoby głuche poprzez świadczenia umożliwiające dostęp do usług komunikacyjnych.</p> <p>Bon komunikacyjny będzie wypłacany wyłącznie na cele określone ustawą i nie będzie powodował utraty innych uprawnień wynikających z przepisów prawa. Przyznanie bonu będzie możliwe na wniosek osoby uprawnionej lub jej przedstawiciela ustawowego, przy zachowaniu pełnej</p>

2. W przypadku osób uprawnionych będących opiekunami osób małoletnich lub innych osób wymagających opieki, bon komunikacyjny jest przyznawany w wysokości umożliwiającej skorzystanie z usług wspierających komunikację przez co najmniej 4 godziny tygodniowo.

Art. 25s 1. Bon komunikacyjny jest wypłacany w formie ryczałtu miesięcznego, na wniosek osoby uprawnionej lub jej przedstawiciela ustawowego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składany jest do właściwego organu administracji publicznej określonego w przepisach wykonawczych.

3. Środki z bonu komunikacyjnego mogą być wykorzystane wyłącznie na pokrycie kosztów usług komunikacyjnych, o których mowa w niniejszej ustawie.

Art. 25t. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

1. szczegółowy tryb składania wniosków o przyznanie bonu komunikacyjnego,

2. wzór wniosku o przyznanie bonu komunikacyjnego, zapewniający dostępność dla osób uprawnionych, w tym możliwość składania wniosków w polskim języku migowym,

Art. 25u 1. Stawka godzinowa usług komunikacyjnych w ramach bonu komunikacyjnego jest równa stawce wynagrodzenia certyfikowanych tłumaczy PJM, SJM i SKOGN, określonej w art. 17 ust. 1 pkt 1 niniejszej ustawy.

2. Środki na realizację bonu komunikacyjnego są zapewniane z budżetu państwa w ramach funduszu solidarnościowego.

dostępności procedury, w tym możliwości składania wniosków w polskim języku migowym.

Stawka godzinowa usług komunikacyjnych w ramach bonu jest równa stawce wynagrodzenia certyfikowanych tłumaczy PJM, SJM i SKOGN określonej w art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy. Środki na realizację bonu będą zapewniane z budżetu państwa w ramach funduszu solidarnościowego, co gwarantuje stabilność finansowania i przewidywalność świadczenia.

Wprowadzenie bonu komunikacyjnego przyczynia się do wyrównania szans osób głuchych w dostępie do usług niezbędnych w życiu codziennym, umożliwia samodzielne i godne załatwianie spraw urzędowych, medycznych czy edukacyjnych oraz wzmacnia profesjonalizację usług tłumaczeniowych poprzez zapewnienie odpowiedniego finansowania dla certyfikowanych specjalistów.

W rozdziale 6 po Art. 28 dodaje się Art. 28a i 28b w brzmieniu:

"Art. 28a 1. Art. 15 i 16 zostają uchylone z dniem 1 stycznia 2030 roku.

2. art 15a, 15b, 16a i 16b wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 roku.

3. Przepisy rozdziału 5a wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 roku.

4. Przepisy rozdziałów 5b - 5c wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 roku.

5. Przepisy rozdziałów 5d wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 roku.

"Art. 28b Do 31 grudnia 2031 roku osobom uprawnionym będącym cudzoziemcami przysługuje prawo do zwolnienia z egzaminu z języka polskiego.

Art. 29. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 roku.

Proponowane terminy uwzględniają założenie, że osoby uprawnione mogą rozpocząć korzystanie z uprawnień wynikających z nowelizacji, które nie wymagają dodatkowych nakładów legislacyjnych, już od 1 stycznia 2026 roku. Do 1 stycznia 2027 roku przewidziany jest czas na przygotowanie struktur nowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ds. certyfikacji tłumaczy P.JM i tłumaczy-przewodników, tak aby od 1 stycznia 2027 roku mogły rozpocząć się egzaminy certyfikacyjne. Jednocześnie w tym okresie rozpocznie się faza przejściowa, która pozwoli do 1 stycznia 2030 roku zakończyć funkcjonowanie rejestru tłumaczy w dotychczasowym kształcie.

Proponowany przepis przewiduje, że do dnia 31 grudnia 2031 roku osobom uprawnionym będącym cudzoziemcami przysługuje zwolnienie z obowiązku zdawania egzaminu z języka polskiego. Uzasadnieniem tej regulacji jest fakt, że nawet osoby głuche, będące obywatelami Polski, napotykały znaczące trudności w nauce języka polskiego. Dla osób głuchych będących cudzoziemcami, którzy dopiero uczą się polskiego, bariery te są jeszcze większe.

W przypadku słyszących obywateli Polski znajomość języka polskiego jest kluczowa m.in. w celu weryfikacji możliwości integracji z polskim społeczeństwem. Natomiast w przypadku osób głuchych kluczowa dla integracji powinna być znajomość polskiego języka migowego (PJM), gdyż umożliwia ona kontakt i pełne uczestnictwo w społeczności osób głuchych w Polsce.

W idealnym scenariuszu rozwiązaniem byłoby wprowadzenie egzaminu w PJM, który stanowi narodowy język osób głuchych w Polsce, umożliwiając równoprawną ocenę kompetencji komunikacyjnych w języku właściwym dla tej społeczności. Obecnie jednak brak jest odpowiednich procedur, programów szkoleniowych oraz struktur egzaminacyjnych, które pozwalałyby na wdrożenie takiego egzaminu.

Wprowadzenie tymczasowego zwolnienia z obowiązku egzaminu z języka polskiego do końca 2031. roku daje czas na opracowanie odpowiednich rozwiązań w zakresie egzaminów w

	<p>PJM oraz umożliwia ponowną ocenę sytuacji i ewentualną modyfikację przepisów po zakończeniu tego okresu, tak aby zagwarantować sprawiedliwy i dostępny system oceny dla cudzoziemców będących osobami głuchymi.</p> <p>Wielokrotne analizy prowadzone przez instytucje publiczne i naukowe – w tym Rzecznika Praw Obywatelskich (2020), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (2021), Najwyższa Izba Kontroli (2018) oraz badaczy takich jak Katarzyna Dudziak (2021) – potwierdzają, że osoby głuche i słabosłyszące należą do grupy najbardziej wykluczonej zawodowo w Polsce. Wskaźnik ich aktywności zawodowej jest najniższy wśród wszystkich osób z orzeczeniami o niepełnosprawności, mimo że przepisy prawne umożliwiają ich zatrudnianie (RPO, 2020).</p> <p>Główną barierą integracji osób głuchych na rynku pracy są przeszkody komunikacyjne. Brakuje mechanizmów finansowania usług tłumaczy Polskiego Języka Migowego (PJM) – zarówno na etapie rekrutacji, jak i późniejszego zatrudnienia. Pracodawcy, szczególnie z sektora MŚP, często rezygnują z rozmów kwalifikacyjnych z kandydatami z dysfunkcją słuchu z powodu braku środków na obsługę tłumaczeniową (Dudziak, 2021). Problem ten został również odnotowany w raporcie NIK (2018), który wskazuje, że PFRON nie przewiduje dofinansowania usług tłumacza PJM dla firm, co znacząco utrudnia zatrudnienie i utrzymanie pracowników głuchych.</p> <p>Tymczasem obecność tłumacza PJM lub alternatywnego rozwiązania komunikacyjnego (np. narzędzi typu speech-to-text) jest kluczowa nie tylko w procesie rekrutacyjnym, ale również przy wdrażaniu pracownika (np. w zakresie przepisów BHP, regulaminów czy procedur wewnętrznych) oraz w codziennej pracy – podczas spotkań, szkoleń i komunikacji zespołowej. Brak tego typu wsparcia znacząco ogranicza możliwości adaptacyjne osób głuchych i</p>
<p>Art. 2. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024 r., poz. 044 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:</p> <p>1) W art. 26a ust. 1b, po słowach „oraz niewidomych”, dodaje się wyrażenie „i głuchych”.</p>	

prowadzi do wtórnego wykluczenia – nawet pomimo formalnego zatrudnienia.

Wykluczenie zawodowe dotyczy osób g/Głuchych niezależnie od wieku, wykształcenia, miejsca zamieszkania czy sytuacji ekonomicznej. Utrwalone stereotypy oraz brak wiedzy na temat potrzeb tej grupy w środowisku słyszących dodatkowo pogłębiają trudności w dostępie do rynku pracy. Uwzględnienie osób głuchych w katalogu osób uprawnionych do wyższego poziomu dofinansowania wynagrodzenia jest zatem nie tylko uzasadnione, ale konieczne z punktu widzenia zasady równości i niedyskryminacji.

- Dudziak, K. (2021). *Zjawisko wykluczenia zawodowego osób g/Głuchych w procesie rekrutacji w Polsce. Zarządzanie Innowacyjne w Gospodarce i Biznesie*, 1(32), 69–92.
https://doi.org/10.25312/2391-5129.32/2021_06
- Najwyższa Izba Kontroli. (2018). *System wsparcia osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu* (Nr 180/2018/P/17/044/KPB).
<https://www.nik.gov.pl/plik/id.17409.vp.19914.pdf>
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. (2021). *Raport. Perspektywa osób niesłyszących i niedosłyszących*.
https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/r/7779_Raport_CZESC_3z6_N_Sluchowa_final.pdf
- Polski Związek Głuchych. (2019). *Problemy osób głuchych w Polsce. Materiał na posiedzenie Komisji Polityki Społecznej i Rodziny*.
https://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/408_20190305_2.pdf
- Rzecznik Praw Obywatelskich. (2020). *Osoby Głuche w Polsce – Wyzwania i rekomendacje*.
https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Osoby_Gluche_w_Polsce_2020_Wyzwania_i_Rekomendacje.pdf